

REPRESALIAT: Ramon Soler Bros¹

PARAULES CLAU: Maquis, Miquel Soler Bros, Joan Bellés Estruch, Climent Massó Jorba, Consol Soler Bros, Quico Sabater, Alianza de Fuerzas Democráticas

PER CITAR EL DOCUMENT: LLORDELLA, Joana; MAMPEL, Blanca, *Biografia de Ramon Soler Bros del projecte Memorial Democràtic del Baix Llobregat* [en línia], Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (2024), <http://www.memorialbaixllobregat.cat/testimonis-i-biografies/repressio-franquista/biografia>[data de la consulta]

Al padró de 1936 d'Esparreguera, localitzem en Ramon Soler Bros, nascut als Hostalets de Pierola el 14 de juliol de 1915², que era pintor de professió, però també havia treballat a S.A. Sedó en Cta. a la secció de panes des de l'any 1929 fins a l'1 d'agost de 1935. Ell vivia amb la seva família: el seu pare Joan Soler Moncunill, carreter i pagès, nascut al Bruc, que havia arribat a Esparreguera de ben jove, la mare, Josepa Bros Canals, de La Beguda Alta (Anoia), a més, el seu germà Miquel, tres anys més petit que el nostre represaliat, el qual era mecànic i també havia treballat a l'empresa Sedó –per un període molt curt 1937-38– i la germana petita, Consol³, que treballà a la filatura l'any 1938⁴. Plegats els localitzem al c/ Laureà Miró, 11, baixos (actual carrer Cavallers).

Ramon Soler. Font: ATMT3

El Ramon va ser militant de la CNT, havia participat als Fets d'Octubre i ho sabem pel que se l'acusa a la Causa General d'Esparreguera de l'11 de juny de 1941 que diu: "Después del 6 de Octubre de 1934 estuvo detenido por tenencia de armas y explosivos". A la Causa General 1597, de l'11 de juny de 1941, se l'acusa de ser

¹ Voldríem donar les gràcies a l'historiador Josep Maria Cobos amb qui hem intentat esbrinar l'apartat enrevessat de l'exili d'en Ramon Soler i Bros

² Al padró de 1945 hi posa 1919.

³ Nascuda a Esparreguera el 1923.

⁴ Va marxar de la fàbrica el 30 de novembre de 1938, després hi tornarà a treballar des del 1942 fins al 1964.

d'Estat Català i Conseller de l'Ajuntament d'Esparreguera, dades que no ens consten i creiem que és una confusió.

En iniciar-se la Guerra Civil espanyola, en Ramon va ser milicià i el trobem al front d'Aragó amb la columna Ortiz. Aquesta Columna també era coneguda com a segona Columna i era una agrupació de 20 centúries que va sortir de Barcelona cap al front d'Aragó el 25 de juliol de 1936. El seu cap polític era Antonio Ortiz.

Antonio Merlos	Chatus	"	Tejeda Grau	"	"	"	"	"
Ramon Soler Bros	"	"	Xorapina Chatus	"	"	"	"	"
Enrique Soler Bros	"	"	Candida Mangalef	"	Hospital	"	"	Ortiz
Josep Guanyero Chatus	"	"	Josefa Bros	"	Hortas	"	"	"
Josep Sala Rosina	"	"	Rosita Vernet	"	Serra Bros 11	"	"	"
Josep Verdet	"	"	Enriqueta Zangillo	"	Montsoral 89	"	"	"
Enric Leon Piquero	"	"	Julià Sala	"	Bosch 7	"	"	"
Enriau	"	"	Encarnación Ferracho	"	V. Jaime 121	"	"	"
					El Sedó 40	"	"	"

Llistat de soldats d'Esparreguera al front elaborat per les autoritats d'Esparreguera on hi apareix el nom de Ramon Soler Bros. 1936. AMES.

Fotografia al front de Ramon Soler amb els companys de la CNT-FAI-UGT al costat d'un blindat. 1936. Font: Família Mira.

Més endavant, es va incorporar a l'exèrcit, a la 53 Brigada, i va romandre a diversos fronts de combat fins al final de la guerra, quan va passar a França. Allí va estar-se al camp de refugiats d'Argelers i Beziers, entre d'altres. Com explicarem més endavant amb més detall, en retornar a Catalunya va ser detingut⁵.

⁵La seva germana Consol en una declaració feta davant el jutjat militar de Sant Feliu el 18 de novembre de 1943, va afirmar que el Ramon, en acabar la guerra, havia fugit a França. Consell de Guerra Sumaríssim, causa 032499 1943-1944. Arxiu Tribunal Militar Territorial Tercer (ATMT3)

Segons va declarar en Ramon al judici⁶, ell s'havia afiliat a la CNT a Esparreguera, l'any 1935. A la classificació feta per les autoritats en acabar la guerra, en el llistat de quintes del 36, consta com a "desafecto al Movimiento Nacional". A la Causa General es refereix al Ramon (el sobrenom pel qual se'l coneixia era "Tardà") com un anarquista de la CNT i altres acusacions que són molt comunes en aquesta causa.

A continuació poden veure la relació nominal de lleves de 1936 elaborat per l'Ajuntament d'Esparreguera i la fitxa del març de 1940 en què és considerat pròfug.

Provincia de BARCELONA

Ayuntamiento de ESPARREGUERA

Centro de Reclutamiento Movilización y Reserva, núm. 37

REEMPLAZO DE 1936

RELACION NOMINAL de todos los mozos comprendidos en dicho Reemplazo, con expresión de su domicilio, Cuerpo de especialidad, y de los que no hayan servido por alguna circunstancia, con exclusión únicamente de los inútiles totales.

Número de orden en el alistamiento	NOMBRE Y APELLIDOS DE LOS MOZOS	DOMICILIO	CUERPO DONDE SIRVIERON	ESPECIALIDAD
42	NICANOR MIRA PICO	Huertas	3	
43	ALFONSO MIRÓ COLOMER	F. Marinón	s/n.	
44	ANGEL MONNE GONZALEZ	Montserrat	6	
45	FRANCISCO MONTANER DOMENECH			
46	JAIME OBIOLS BOIXADE	San Antonio	54	
47	JUAN OLLE SOLER			
48	JUAN RAJADELL VIÑAS			
49	DIEGO REBOLLOSO CANABATE			
50	ALVARO ME DE RICH ALZAVE	Se ignora		pròfugo
51	JOSE RIBA JORBA	Torrent-Mal	20	
52	ANGEL SALA SERRA	Barcelona		
53	RAMON SANCHEZ CARRION			
54	JAIME SERRA BARCELO	Bruch	5	
55	JOSE SIMÓ TORRELLA	Leureano Miró	36	
56	RAMON SOLER BROS			
57	ANGEL TATJE CLARA	Hospitalet		
		Montserrat	86	

Fragment del llistat de la lleva del 36 on apareix en Ramon Soler Bros. 1936 AMES

⁶Consell de Guerra Sumaríssim, causa 032499 1943-1944. ATMT

Ayuntamiento de Esparraguera Caja de Recluta n.º 37.

FICHA MILITAR

REEMPLAZO DE 1936.

Correspondiente al mozo SOLE BROS, Ramón n.º 56 del alistamiento

Natural de Pierola (Barcelona) hijo de Juan y de Josefa

nacido el 14 Julio 1915. Habitante en o/ L.Miró 12.

Clasificación del Ayuntamiento Clasificación de la Junta de Revisión

Sesión de 23 de Febrero 1940.- Pendiente. Sesión de _____ de _____ de _____

" 20 de Marzo 1940.- PRÓFUGO. Sesión de _____ de _____ de _____

Sesión de _____ de _____ de _____ Sesión de _____ de _____ de _____

Ingresó en Caja el _____ de _____ de _____ con Cartilla n.º _____

REVISIONES

Año _____

de _____ de _____ de _____ Sesión de _____ de _____

Fitxa militar de reclutament de la lleva de 1936 a nom de Ramon Soler Bros. 1940. AMES

Al padró de 1940, el Ramon no hi apareix i al de l'any 1945 es diu que el Ramon és exiliat a França i que el seu germà Miquel és absent.

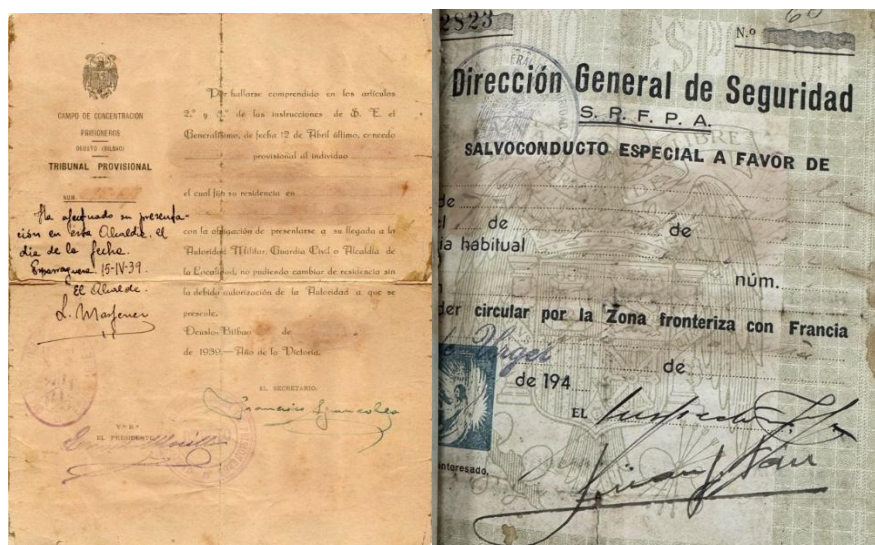
El Ramon, a finals del mes d'abril de 1941, va passar clandestinament la frontera amb Andorra⁷, on va romandre fins a finals de 1942 a la localitat de Les Escaldes. Allà va viure amb el seu germà Miquel, que un temps abans havia fugit del batalló disciplinari on havia estat internat.

De l'activisme que tots dos germans van desenvolupar al Principat d'Andorra, la policia en el seu informe diu que segurament van fer activitats d'espionatge i altres activitats político-socials com ara la falsificació de documents⁸. Parlen de les seves relacions amb «una francesa rubia hospedada en el Hotel Casino Andorrano de Les Escaldes, donde concurren muchos refugiados españoles, la

⁷Potser abans ho va fer abans, però no en tenim constància. Hem de pensar que és difícil de saber exactament la seva trajectòria per la manera d'actuar que tenia el Ramon, com altres maquis, amb la utilització que va fer de documentació falsificada, per les diverses ocasions en què va ser capturat per la policia i la Guàrdia Civil i les vegades que també va aconseguir fugir d'aquests o pels seus continus canvis de domicili. Tot plegat ha provocat que a vegades tinguem documentació que ofereix versions confuses sobre on estaven els maquis.

⁸Parla, per exemple, de 7 salconduits falsos presumptament expedits per la Guàrdia Civil d'Esparraguera, carnets d'identitat i permisos francesos, certificats de treball perquè els seus portadors poguessin moure's amb llibertat, etc. Està ben documentat que per poder disposar de tot aquest material, els germans Soler van comptar, entre d'altres, amb la col·laboració d'algunes persones d'Esparraguera, per exemple, de l'Agustí Murà –la biografia del qual es pot trobar en aquest web– a casa del qual la Guàrdia Civil va trobar, entre d'altres objectes, diferents estris per falsificar documents, com líquids i una petita impremta. Altres persones també els van facilitar documentació personal perquè la poguessin fer servir després de manipular-la. Sumaríssim, número de causa 032499 (1943-1944). Jutjat Militar de la Capitania General de la IV Regió Militar, 20 de setembre de 1948.

cual [es refereix a la dona francesa] tiene mucha amistad con el sr. Larriel Beguer, francés, y con un tal Ramón [el nostre Ramon Soler] también sospechoso»⁹.

Documents 2 i 3 . Dos exemples de documentació falsificada trobats als germans Soler Bros. En el primer veiem una carta signada per l'alcalde d'Esparreguera i en el segon un salvoconducte de la Dirección General de Seguridad que permetia circular per la zona fronterera. En tots dos documents s'han esborrat algunes dades amb la intenció de falsificar-los quan convingués. Font: ATMT3, Sumaríssim 032499 (1943-1944).

La mateixa policia en el citat informe¹⁰, ens diu que «hace unos meses [des de finals de 1942] desaparecieron inopinadamente estos dos hermanos [es refereix als germans Ramon i Miquel Soler], los cuales habían estado refugiados en Francia». On van anar quan van marxar d'Andorra? Segons la informació recopilada en altres informes policials es van instal·lar a La Pobla de Segur (Pallars Jussà), localitat lleidatana no gaire llunyana d'Andorra i de la frontera francesa¹¹. La situació estratègica d'aquesta localitat els permetia continuar amb la seva activitat encoberta, proporcionar documentació falsificada a tercers i ajudar a passar la frontera clandestinament a algunes persones, en un sentit o en un altre, segons convingués.

En el mes de març de 1943, els dos germans van ser fets presoners a La Pobla de Segur, tot i així, van aconseguir escapar forçant una finestra de l'habitació on estaven retinguts¹². Aquell mateix any, la premsa es va fer ressò de la detenció dels germans Soler Bros, primer a Esparreguera i més tard a Manresa¹³. De l'ordre de les detencions podem deduir que de la primera havien aconseguit fugir i que a la segona només van procedir a la detenció del Ramon, ja que el Miquel es trobava en "paradero desconocido", com es pot llegir als retalls de premsa que

⁹Negociado de fronteras, expediente 43. Gobierno Civil de la Provincia de Gerona, AHG.

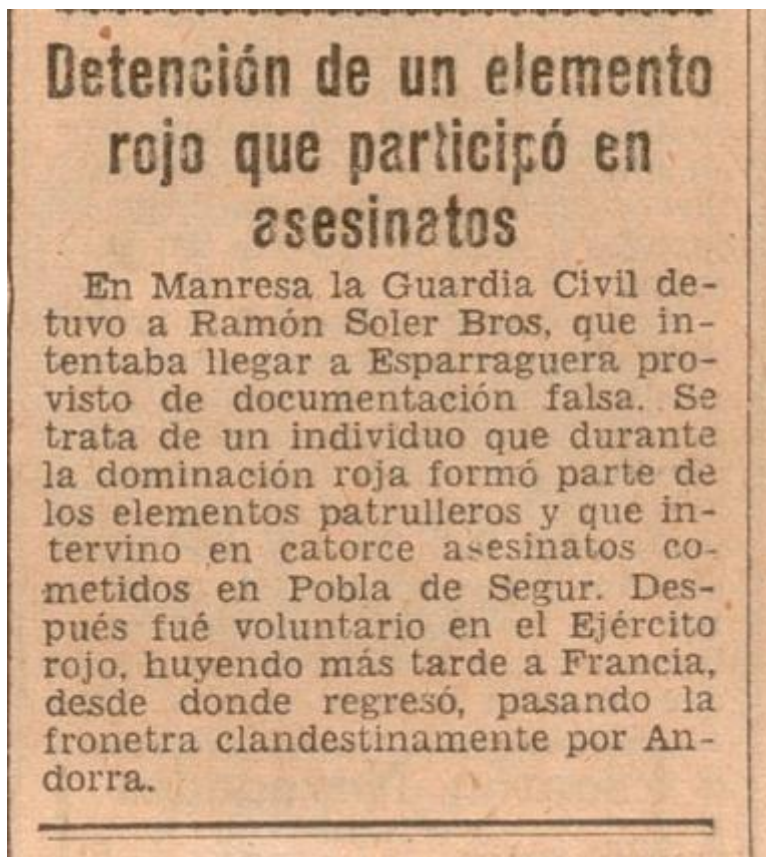
¹⁰Consell de Guerra Sumaríssim. Causa 032499 1943/1944. ATMT3.

¹¹Ibidem

¹²Estaven allotjats a la fonda España. Quan la policia va revisar les seves pertinences va trobar una pistola, un antifaç negre, munició i diversos documents falsificats.

¹³*La Vanguardia*, 28 d'octubre de 1943, p. 10 i *El Noticiero Universal*, 22 de novembre de 1943.

mostrem a continuació i que ens confirmen el relat de la detenció a Manresa quan aquest es dirigia cap a Esparraguera amb documentació falsa:

El Noticiero Universal, 22 de novembre de 1943.

També *La Vanguardia* del 28 d'octubre de 1943 publica la notícia però inclou també la detenció del seu germà Miquel¹⁴:

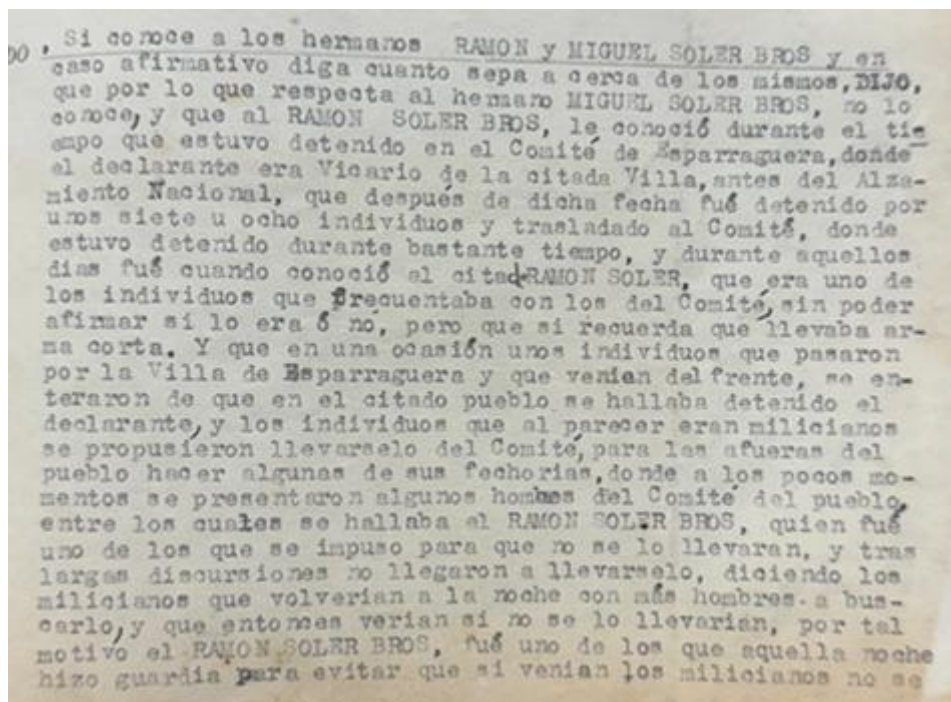
DETENCIÓN DE DOS MARXISTAS — En Esparraguera han sido detenidos los hermanos Miguel y Ramón Soler Bros, a los que se les ocuparon salvoconductos de fronteras falsificados. Después de haberse destacado por sus actividades marxistas, el Miguel huyó a Francia, habiendo desertado el Ramón del batallón de trabajadores. Los dos han sido puestos a disposición de la autoridad militar.¹⁵

¹⁴Precisament a partir d'aquest moment perdem la pista del Miquel, i, al llarg de l'estiu de 1944 es troben publicades al Boletín Oficial de la Provincia i a diaris com *La Vanguardia* o el *Diario de Barcelona*, diverses requisitòries en contra del Miquel Soler perquè la justícia militar el cercava com a processat. Per exemple a *La Vanguardia* 20.07.1944. Malgrat tot, sí que sabem que el Miquel va continuar amb el seu activisme polític ja que en una data tan tardana com el 1958, en la causa oberta contra el Ramon Soler i Climent Massó, en Joan Bellés admetrà que han continuat mantenint contactes amb el Miquel i la policia el definirà com un individu perillós. Causa contra Ramon Soler i Climent Massó, núm. 46-IV-48. Arxiu Tribunal Militar Territorial Tercer

¹⁵La notícia ens pot confondre pel fet de barrejar dues històries de vida ja que en principi el que havia fugit del Batalló de treballadors era en Miquel Soler.

El Ramon va entrar a la presó el 14 de desembre de 1943; la seva causa era dubtosa però la pena que li va caure inicialment va ser de 21 anys i un dia¹⁶.

Hi ha un aspecte del Ramon Soler a destacar, per un cantó veiem que va ser un lluitador antifranquista i que passà molt de temps a la clandestinitat però per l'altre, també hem vist el suport que va rebre en diverses ocasions de les "autoritats franquistes" a favor seu. Així tenim, entre d'altres¹⁷, la declaració a favor del Ramon Soler, del que havia estat vicari d'Esparreguera durant un període de la II República i que havia estat pres pel comitè local:

100. Si conoce a los hermanos RAMON y MIGUEL SOLER BROS y en caso afirmativo diga cuanto sepa a cerca de los mismos, DIJO, que por lo que respecta al hermano MIGUEL SOLER BROS, no lo conoce, y que al RAMON SOLER BROS, le conoció durante el tiempo que estuvo detenido en el Comité de Esparraguera, donde el declarante era Vicario de la citada Villa, antes del Alzamiento Nacional, que después de dicha fecha fué detenido por unos siete u ocho individuos y trasladado al Comité, donde estuvo detenido durante bastante tiempo, y durante aquellos días fué cuando conoció al citado RAMON SOLER, que era uno de los individuos que frecuentaba con los del Comité, sin poder afirmar si lo era o no, pero que si recuerda que llevaba arma corta. Y que en una ocasión unos individuos que pasaron por la Villa de Esparraguera y que venían del frente, se enteraron de que en el citado pueblo se hallaba detenido el declarante, y los individuos que al parecer eran milicianos se propusieron llevarse al Comité, para las afueras del pueblo hacer algunas de sus fechorías, donde a los pocos momentos se presentaron algunos hombres del Comité del pueblo, entre los cuales se hallaba el RAMON SOLER BROS, quien fué uno de los que se impuso para que no se lo llevaran, y tras largas discusiones no llegaron a llevarse, diciendo los milicianos que volverían a la noche con más hombres a buscarlo, y que entonces verían si no se lo llevarían, por tal motivo el RAMON SOLER BROS, fué uno de los que aquella noche hizo guardia para evitar que si venían los milicianos no se

Fragment del Consell de Guerra (1943-1944) a Ramon Soler. ATMT3

També el que havia estat metge a Esparreguera, Ramon Argelaguet, va declarar que coneixia el Ramon i el seu germà per haver estat el seu metge de capçalera, a més, al Miquel el coneixia per haver estat xofer al seu servei. I va declarar a favor seu:

¹⁶Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer, Llista de reparació jurídica de víctimes del franquisme (1938-1978) segons la Llei 11/2017, Arxiu Nacional de Catalunya (fons de la presó Model). L'11 de juny de 1941 apareix a la Causa General, 1597, exp.8, p.33. Se li va fer un Consell de Guerra Sumaríssim i el núm. de causa és el 032499 (1943-1945).

¹⁷Les altres no les comptem perquè no estem segures que siguin autèntiques, donada la facilitat de falsificar documentació que tenien.

161

TESTIMONIO DE L. TESTIGO
RAMON ARGELAGUET

En la Plaza de Paracelaga a ocho de Agosto de mil novecientos cuarenta y cuatro ante el señor Juez y presente secretario, compareció, previamente citada al efecto, la persona anotada al margen, quien, advertida detalladamente de que iba a prestar declaración, así como la obligación que tiene de decir verdad en cuanto supiere y le fuere preguntado, incurriendo, si fallase a ella, en las penas señaladas por la Ley, al reo de falso testimonio siendo juramentado con arreglo a su clase y prometiendo ser veraz en sus manifestaciones, y siendo preguntado a tenor del artículo 453 del Código de Justicia Militar, Dijo:

Que se llama como queda dicho de cuarenta y siete años de edad, natural de Sabadell, estado casado, profesión Medico, domiciliado en Sabadell, calle Planas, número 5, que si sabe leer y escribir que sabe el motivo por el cual presta declaración, que no tiene amistad ni enemistad ni interés directo o indirecto en este procedimiento.

PREGUNTADO: Para que manifieste si conoce a los hermanos RAMON Y MIGUEL SOLER BROS, y en caso afirmativo diga cuanto sepa acerca de los mismos con relación al G.M.N. y la conducta en general que han observado los mismos en la población de Esparraguera, Dijo: Que si que los conoce desde hace unos diez o doce años por ser el medico de la familia de los mismos. Que la conducta observada por los mismos durante el G.M.N. no la puede informar por haber estado detenido el deponente. Que sabe que estuvieron en el frente no sabiendo si en concepto de voluntarios o movilizados. Que al mas joven de los dos hermanos lo tuvo a su servicio como ayudante de chofer y al cuidado del mismo mereciendole absoluta confianza en el trabajo conceptuandolos como a buenas personas con lo respecta a moralidad y honradez. Que sabe que pertenecian a la C.N.T. pero no cree fueron de los dirigentes.

PREGUNTADO: Si sabe o ha oido decir que los indicados hermanos hayan cometido algun delito en la villa de Esparraguera como registros y detenciones dentro de la localidad, Dijo: Que no, que como ya tiene manifestado fué detenido a los primeros dias del G.M.N. siendo trasladado en la Carcel de San Feliu de Llobregat permaneciendo en ella durante un mes ó un mes y medio, pero que desde luego en su detención cree con absoluta convicción que no lo fué inducción de MIGUEL o de RAMON, que con referencia a actos de violencia en Esparraguera se cometieron muchos, pero no sabe si alguno fué cometido por los mismos. Que tampoco ha oido decir que en

Testimoni de Ramon Argelaguet sobre els germans Soler. Barcelona, 8 d'agost de 1944. Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer

Segons l'expedient de Llibertat Condicional de la presó Model, aquesta li havia estat denegada el 30 de març de 1946 i el 20 de desembre del mateix any se li concedeix però amb desterrament.

EXPEDIENTE DE LIBERTAD CONDICIONAL

Apellidos **SOLER BROS**
Nombre **RAMON**
Prisión **CELULAR DE BARCELONA**

Se le propone por la condena de 20 años - meses 1 días.
Fecha de entrada **22 MAR. 1946**

Aprobada en sesión **17 DIC. 1946**
Concedido por O. M. **20 DIC. 1946** **CON DESTIERRO**
Lugar de residencia o destierro _____

Denegado en sesión de **30 MAR. 1946**
por *mmmm S. S. 17-XII-947*

Revocado en sesión de _____
por _____

Cumplimiento _____ Condena _____
Liberación definitiva _____
Letra _____ Legajo *437* Núm. *64*

Expedient de Llibertat Condicional de Ramon Soler. Archivo General de la Administración.

Malgrat que estava en llibertat condicional tornà a ingressar a la presó Cel·lular de Barcelona, segons la fitxa que tenim a continuació, l'11 de novembre de 1948.

Apellidos: Soler Bros
 Nombre: Ramón
 Hijo de: Juan y Josefa Naturaleza: Esparaguera
 Prisión: Celular de Barcelona
 Sentencia de: 23 Febrero 1945 Causa n.º: 32.499
 Juzgado: M.ª Permanente n.º 5 Tribunal: Consejo Guerra Barina
 (Los datos anteriores serán consignados por la Prisión proponente)
 Fecha de entrada: 11 NOV 1948
 Aprobado en sesión: 19 NOV 1948
 Confirmado por O. M. 19 NOV 1948
 Denegado. { en _____
 por _____
 Revocado. { en _____
 por _____
 Indultado. { en _____
 por _____
 Fecha de liberación condicional: _____
 Extingue condena en: _____
 Liberado definitivamente en _____
 Leg. 824 Núm. 66 Año 1948

Fitxa on podem veure que en Ramon entrà a la presó Model l'11 de novembre de 1948. Archivo General de la Administración.

El Ramon aconseguí la llibertat definitivament en una primera etapa, el 21 d'abril de 1949¹⁸.

El suport als maquis ¹⁹

En Ramon Soler Bros va formar part de la colla del Francesc Sabaté Llopart (Quico)²⁰ i per això creiem oportú dedicar part d'aquesta biografia a intentar esbrinar quina va ser aquesta relació.

El Ramon no havia deixat de fer d'enllaç entre l'exili francès i grups de l'interior, de manera que el 22 de juliol de 1951 serà detingut de nou a Puigcerdà, acusat

¹⁸A la seva segona detenció declara que el mes d'abril de 1948 va ser posat en llibertat i retornà a Esparaguera. En l'expedient de llibertat condicional expedit per la presó Model de Barcelona, al revers, hi posa que serà indultat el 22.04.1949. També hem consultat l'expedient d'indemnització pel temps que el Ramon va estar empresonat, petició registrada pel mateix Ramon amb tota la documentació adjunta i datada el 20.08.1990. Documents facilitats per la família Miras.

¹⁹Causa General. Consell de Guerra 1958.

²⁰"Quico" Sabaté retorna a Catalunya l'any 1956 com a dirigent d'uns Grups Anarcosindicalistes no reconeguts per la direcció llibertària de Tolosa; amb Josep Lluís Facerías (mort per la policia el 30 d'agost de 1957), Sabaté tornà a tenir una notable activitat, preferentment atracant bancs i empreses i distribuint propaganda antifrancista. Sorprès per la Guàrdia Civil en una masia a la Mola, prop de Girona, "Quico" aconseguí sortir del setge i arribar fins a Sant Celoni, on fou mort per un membre del Sometent el 5 de gener de 1960. (GEC).

d'entrar clandestinament en «Territorio Nacional» i a causa d'aquesta nova detenció el 18 de setembre serà condemnat a 1 any i 1 dia de presó, que complirà aquest cop a la presó de Salt (Girona)²¹.

Una de les primeres persones que vam entrevistar dins d'aquest projecte de recuperació de la memòria històrica va ser l'any 2010, concretament l'Ismael Bellés Estruch²², germà de Joan Bellés, un anarcosindicalista esparreguerí que donà suport al maqui Quico Sabaté i que vam esbrinar posteriorment, que era amic del Ramon Soler Bros.

En Joan Bellés va arribar a ser secretari de la CNT d'Esparreguera a la clandestinitat i delegat a la comarca de les poblacions d'Olesa i Esparreguera²³. Des d'aquests càrrecs de responsabilitat, va participar l'any 1943 en el ple celebrat clandestinament a Sant Just Desvern, on va defensar les tesis anticol.laboracionistes i la necessitat d'organitzar guerrilles urbanes²⁴. Com a defensor d'aquestes tesis va crear bases de suport pel maqui Quico Sabater a la zona del Baix-Nord, i fins i tot, va tenir allotjada durant un temps a la companya sentimental del Quico, l'Enriqueta Mila, a casa seva²⁵.

El 8 de gener de 1957 la Guàrdia Civil va detenir tres esparreguerins, el Joan Bellés, en Climent Massó i en Ramon Soler Bros.

Un dia sortien l'Ismael i el Joan junts de la fàbrica i, en arribar al poble, es van acomiadar, com de costum. Al cap de poc, l'Ismael va veure com la policia agafava pres el Joan. Fou encarcerat a la presó Model acusat de ser un maqui; era l'any 1954. L'Antònia, la seva cunyada, ens recorda que, aleshores, a la fàbrica de les tovalloles (Montaner i Font) també havien agafat el Climent, que tenia una terrisseria, i el *Tardà*.

(...) A França, [en Joan Bellés, després d'haver fugit] anà a casa del Miquel Galceran, exalcalde republicà d'Esparreguera, que l'acollí. Es presentà a les autoritats franceses i aquestes el van enviar a Clermont-Ferrand on començà a treballar a la casa Michelin, gràcies a la mediació d'en Galceran.

(...) El seu company *Tardà*, quan el Joan va fugir, continuava a la presó. Els posaven policies a la cel·la per treure'n informació.

(...) L'Ismael, el seu germà, ens declarà que el Joan no li havia explicat mai la seva història amb els maquis perquè no el volia implicar. L'únic, que un dia

²¹ Audiència provincial de Girona, causa 72/1951. AHG. Dins d'aquesta mateixa causa, en un informe lliurat per la Guardia Civil d'Esparreguera al Governador Civil de Girona, en el qual contesta un requeriment fet per aquest, la Benemèrita diu que després d'haver sortit de la presó [parla del 1948] el Ramon Soler havia retornat a Esparreguera, però continuava fent gala de mala conducta, es reunia amb persones d'aquesta població considerades d'esquerreres i «es creencia general que ejerce de enlace de los rojos exiliados de Francia».

²² Vegeu la seva biografia a <http://www.memorialbaixllobregat.cat/el-franquisme/repressio-franquista/biografia-7.htm>

²³ BELLÉS, Joan. Biografia dins del *Dictionnaire des guerrilleros et résistants antifranquistes. 1936-1975*, Los de la Sierra. <https://losdelasierra.ficedl.info/spip.php?article807>. [data de l'última consulta, 15.02.2025].

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

l'advertí que no anés a casa del Climent perquè allí hi anava el *Tardà* [els dos eren còmplices seus per portar armes a Catalunya].

(...) Segons l'Emília Bellés, neboda del Joan, després de la mort de Franco, el Joan i la seva família van poder venir a Esparreguera, de visita, i els va explicar que les armes de la guerra que havien quedat a la frontera, anaven destinades a atemptar contra Franco. Es pretenia passar-les clandestinament fins a Madrid. Tots els intents van ser fallits. Aquesta xarxa passava per Esparreguera, però en Joan, malgrat les tortures, no va delatar mai a ningú.²⁶

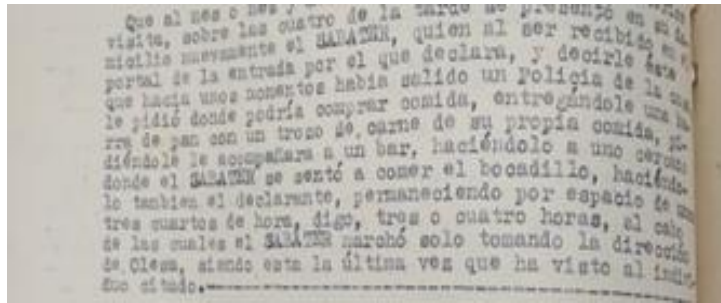
Efectivament, segons va declarar en Ramon al judici, quan a l'any 1948 retornà a Esparreguera, a través d'en Joan Bellés, va saber que hi havia alguns nuclis actius de la CNT a la comarca del Baix Llobregat i que hi havia uns grups que havien vingut de França capitanejats per en Quico Sabater, però en Ramon al·legà que no s'hi havia compromès pas (recordem que és una declaració davant del jutge instructor). Passats dos o tres anys, el nostre represaliat va saber a través d'en Climent Massó d'Esparreguera –un bon amic seu i que ara també estava detingut– que en Bellés li havia portat les armes²⁷ perquè les amagués al forn de la seva terrisseria, i així ho havia fet, tot i que volia que se les emportessin aviat. En Ramon continuà la seva declaració tot dient que al febrer o març de l'any anterior havia visitat en Climent Massó a la terrisseria i se l'havia trobat que estava amb en Bellés. En Massó li demanà a en Bellés que s'emportés les armes i, com que el Ramon era molt amic d'en Climent i en Bellés els havia dit que no trigarien a anar a buscar-les, ell se les havia emportat a casa seva.

El nostre protagonista continuà argumentant a la seva declaració que, al cap d'un temps, una nit, es va presentar a casa seva en Quico Sabater, el qual li va parlar de formar uns grups de propaganda, entre d'altres temes. En Ramon li va demanar que s'emportés les armes i ell li va contestar que aviat les recolliria algú.

No sabem exactament quina va ser la relació del Ramon amb en Sabater però a la seva declaració afegia que havia estat amb ell en una altra ocasió menjant abans que aquest es desplaçés cap a Olesa de Montserrat (allí hi havia els altres contactes):

²⁶ *Ibidem*.

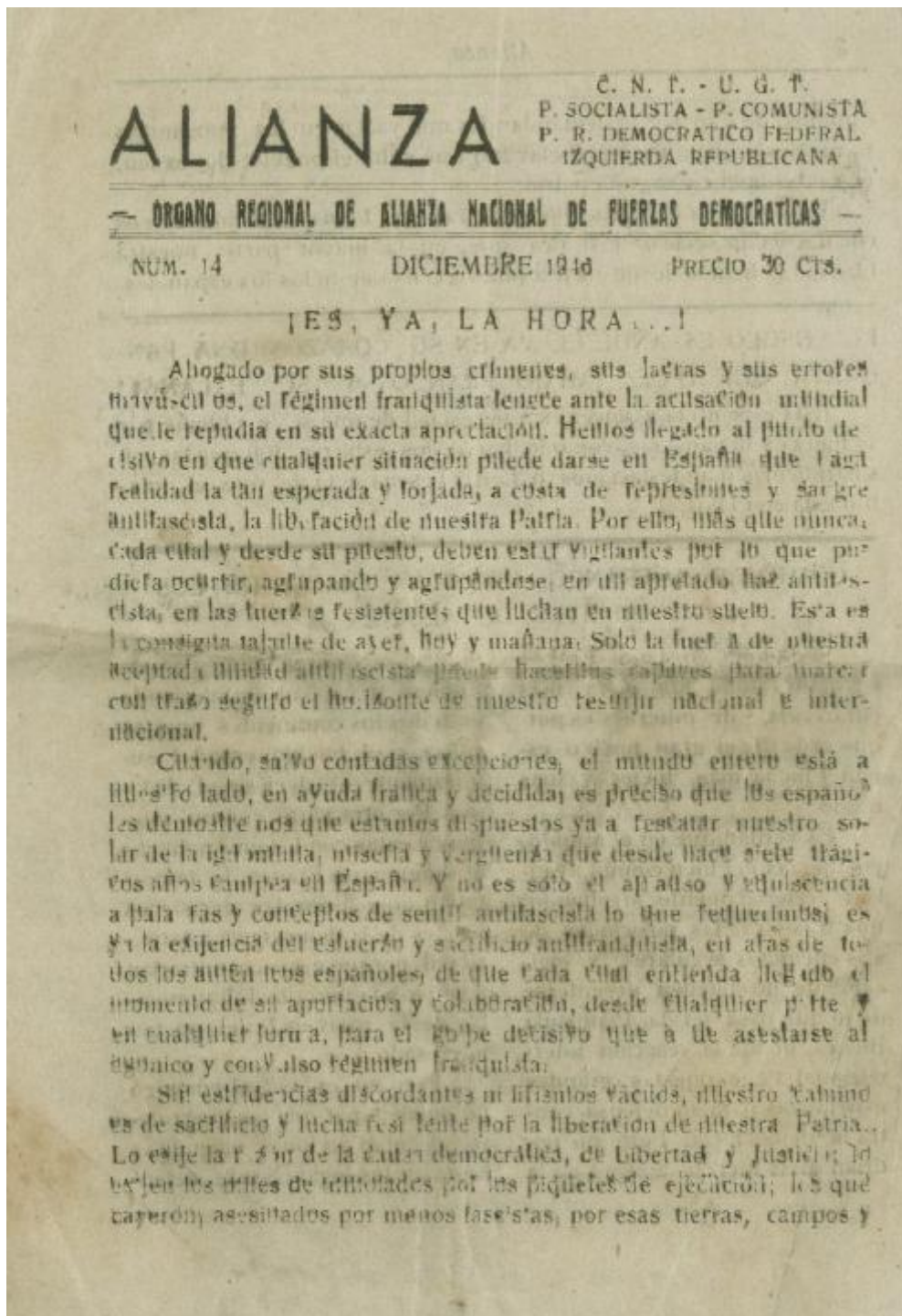
²⁷ En Climent declarà que en Bellés li havia fet arribar dues metralletes Sten, una pistola màuser, dues bombes de mà de les denominades de "pinya" i munició per a les armes.

Fragment de la declaració de Ramon Soler al Judici per la causa de donar suport a Quico Sabater. Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer.

A la declaració de Climent Massó, aquest reconeix que es coneixien amb el Quico Sabater, confirma més o menys el que declara en Ramon però amb algun matís, per exemple, que al cap de dos anys de tenir l'armament, en Climent havia de fer reparacions al forn i per això aquest li havia demanat a en Bellés que s'emportés les armes i, per aquest motiu, aquest li va suggerir que les hi donés a en Ramon Soler. Així va ser, però, misteriosament, dues bombes havien desaparegut.

En Joan Bellés per la seva banda declarà que estava afiliat a la CNT d'Esparreguera des de l'any 1936 i que, als voltants de 1948, a la fàbrica on treballava, també hi havia un tal Martínez, el qual li havia proposat de reorganitzar la CNT i que per això havia fet d'enllaç entre Esparreguera i Martorell, població on en Francesc Sabater li lliurava paquets i encàrrecs per a en Martínez (en el moment de la declaració, en Martínez ja era mort). En aquestes reunions que es feien en un habitatge o a vegades en una vinya, hi assistien diverses persones d'altres poblacions i es parlava de la creació de la CNT a la comarca i de les relacions amb "Alianza de Fuerzas Democráticas".

Portada d'una publicació d'"Alianza", que donava veu a l'Alianza nacional de Fuerzas Democráticas. Núm. 14, desembre de 1945. Arxiu Històric de la ciutat de Barcelona.

Segons en Joan Bellés, en una de les reunions a la vinya hi assistí en Josep Sabater Llopart –Quico Sabater– i també el seu germà Francesc. Va ser l'any 1949 que, en una d'aquestes reunions, en Quico Sabater li va lliurar uns *macutos* amb les armes que ell va fer arribar al Martínez i aquest a en Climent i, finalment, aquest darrer les hi donà a en Ramon.

La qüestió és que el 12 de gener de 1957, uns funcionaris de la "Sexta Brigada Regional de la División de Investigación Social de la Dirección General de

Seguridad" i altres funcionaris, a més del Cap de la Guàrdia Civil d'Esparreguera i dos testimonis veïns del Carrer Laureano Miró núm.11, on vivia en Ramon i la seva germana Consuelo, van aixecar acta en localitzar les armes. Aquestes armes es trobaren en un armari encastrat a la paret que estava tapat per un altre de rober.

El 31 de gener en Ramon signarà la seva declaració davant del jutge instructor però negarà que hi hagués cap arma de propietat seva i que les armes que van trobar al seu domicili les havia pintat ell mateix per encàrrec d'en Bellés perquè es conservessin millor. La pistola Star era propietat d'ell perquè l'havia portada a Espanya des d'Andorra on l'havia arravatat a un individu amb qui s'havia barallat. A més, afegí que la funda de l'arma de nou mil·límetres de llarg que havien trobat la conservava des que havia estat a la guerra amb les milícies i que ignorava on era l'arma actualment.

Per tot això, en Ramon va estar presoner a la presó Central de Burgos per la causa 306-56 amb una pena de set anys i un dia per "encubrimiento de bandidaje" i hi entrà 3 de març de 1962.

El 6 d'abril del mateix any se li concedeix la Llibertat Provisional, la qual fou revocada l'endemà.

T. P. A. - Mod. 293

Apellidos **SOLER** **BROS**
Nombre **R a m ó n**
Prisión **Central de Burgos**
Hijo de Juan y Josefa
Causa 306/56. - Embriaguez de conducción.
Se le propone por la condena de **7** años - meses **1** días.
Fecha de entrada **3 MAR. 1962**

EXPEDIENTE DE LIBERTAD CONDICIONAL

Aprobada en sesión **3 ABR. 1962**
Concedido por O. M. **6 ABR. 1962**
Lugar de residencia o destierro _____

Denegado en sesión de _____
por _____

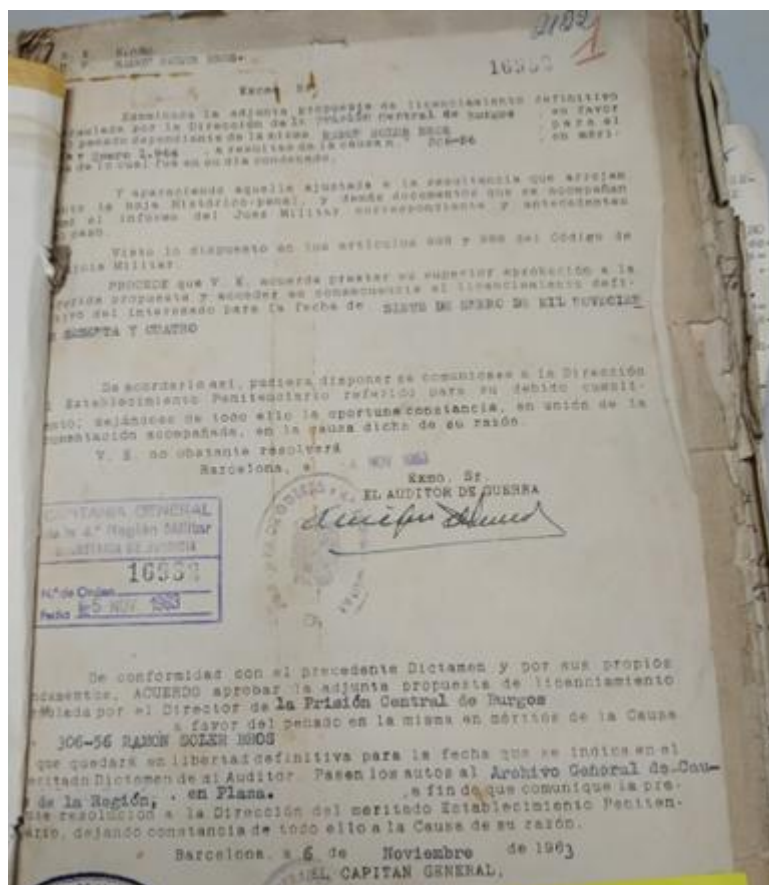
Revocado en sesión de _____
por **2 MAR. 1962**

Cumplimiento _____ Condena _____
Liberación definitiva _____
Letra _____ Legajo **348** Núm. **15**

Fitxa de l'expedient de Ramon Soler Bros de la presó central de Burgos, 7 d'abril de 1962. Archivo General de la Administración.

El mes de novembre de 1962, l'auditor de guerra proposa el "licenciamiento" per al 7 de gener de 1964, el qual és aprovat.²⁸

²⁸ A. Tribunal Militar Territorial Tercer | Causa ordinaria, número de causa 000046/IV58 (1958-1959) | Resolución: Sobreseimiento | Referencia del archivo: 90321.

Proposta de llicència Ramon Soler de la causa 306-56.6 de novembre de 1963. Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer.

En Ramon, amb el pas del temps, va refer la seva vida amb la Maria Mira, amb qui havien estat veïns durant molts anys, i s'hi va casar l'any 1976, a Sant Llorenç d'Hortons, on ell havia nascut i viscut abans d'Esparreguera.

La Maria i el Ramon. Font: Família Mira

Què havia passat amb els companys del Ramon? El Climent Massó va ser detingut el 14 de gener de 1957 i condemnat a 6 anys i 1 dia de presó, tot i que sortirà pocs mesos més tard, concretament el 3 d'agost de 1957, fet que va aprofitar per fugir a França ja que sabia que aquesta no era l'única causa que pesava sobre ell i que tard o d'hora tornaria a ser empresonat²⁹. El cert és que en una data tan tardana com el gener de 1960 el comandant jutge senyor Bernabé Ábalos encara publicava en el Butlletí Oficial de la Província de Barcelona una requisitòria instant Climent Massó a presentar-se en el Jutjat Militar, a risc de ser declarat en rebel·lia en cas de no fer-ho³⁰. Es va instal·lar a la localitat francesa de Dijon, on va viure fins a la seva mort. Un any més tard, la seva esposa Josepa Codina, i el seu fill Joan emprendran camí de França per trobar-se amb ell, en un exili que també serà definitiu.

Joan Bellés, també empresonat pels mateixos fets, sembla ser que va ser objecte de pallisses i maltractaments³¹ (Téllez 1993: 310). Segons declaracions del seu germà Ismael³² va poder sortir de la presó gràcies a un permís provisional que se li va concedir per assistir a un casament, circumstància que va aprofitar per fugir a França. El cert és que mesos més tard, es troba en cerca i captura i al maig de 1958, dins de la causa ordinària 306-IV-56 oberta contra ell i altres persones més, trobem un informe de la Guàrdia Civil d'Esparreguera en el qual descriu la visita que han fet a la seva esposa, en què aquesta els ha manifestat que es troba a França. El Joan Bellés un cop va arribar a França, entrà en contacte amb l'exalcalde republicà d'Esparreguera Miquel Galceran, que no només li oferirà aixopluc sinó que l'ajudarà a trobar feina a l'empresa Michelin ubicada a Clermont-Ferrand³³. Un cop instal·lat en aquesta localitat la família (la seva esposa i els dos fills) es reunirà definitivament amb ell a França, vivint primer a Clermont-Ferrand i anys més tard a Perpinyà.

Voldríem destacar que en Bellés va mantenir un activisme irrenunciable fins al final de la seva vida i que va continuar fent costat en tot moment als nous moviments de lluita antifranquista que amb els anys s'anaven succeint.

L'any 1972 es va traslladar a Perpinyà on va continuar acollint activistes clandestins com Zabala, Agustín Rueda, Salvador Puig Antich, Solé Sugranyes, etc. L'any 1977, després de la mort de Franco, va participar amb Pere Quart,

²⁹ A banda de la causa ordinària núm. 306-IV-56, també en tenia una altra "por el delito de bandidaje y terrorismo", causa núm. 54-IV-57, per la qual estava en llibertat condicional, tal com explica en un informe datat el 22 de setembre de 1958 la Comandància de la Guàrdia Civil d'Esparreguera, AMES.

³⁰ *Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona*, 19 de enero de 1960. Tant en el cas del Climent com en el del Joan, veurem que temps després d'haver-se exiliat, fins i tot anys, la policia els continua buscant i fent requisitòries públiques contra ells.

³¹ TÉLLEZ SOLÀ, Antonio (1992). *Sabaté. Guerrilla urbana en España (1945-1960)*. Barcelona. Virus Ediciones, pàg. 310.

³² BELLÉS, Ismael, biografia citada.

³³ Els contactes i les mostres d'ajuda mútua entre els exiliats republicans seran una constant, malgrat les diferències ideològiques que poguessin tenir. En aquest cas l'exalcalde era d'ERC i el Joan militant de tota la vida de la CNT.

Juan Folch, Pere Roselló, Enric Juanpere i Esteve Ribera, amb un grup d'antics activistes a l'exili per ajudar a la reorganització de la CNT a Esparreguera³⁴.

Els nostres informants

ESTHER VAQUERO SALVADOR

L'Esther és neta de Maria Mira Picó, l'esposa del Ramon Soler i ens ha aportat nombrosos documents sobre aquest.

ISMAEL BELLÉS ESTRUCH

L'Ismael era germà de Joan Bellés, va néixer a Barcelona el 17 de setembre de 1916 i era el tercer de cinc germans.

ANTÒNIA GINESTA MARTÍ

L'Antònia va néixer a Esparreguera, a la Plaça Sant Magí núm. 7, a la mateixa casa on l'entrevistàrem. Va néixer l'any 1920 i en el moment de l'entrevista tenia 89 anys. Era cunyada d'en Joan Bellés. Ens relatà que acompanyava la filla de Joan Bellés, la Neus, a visitar el seu pare a la presó Model.

EMÍLIA BELLÉS GINESTA

És la filla de l'Ismael i l'Antònia Ginesta. Nascuda a Esparreguera, ens explicà els records que té del seu oncle Joan Bellés.

També hem consultat puntualment i per via telemàtica la filla de Joan Bellés, Neus Bellés que actualment viu a França.

LAIA VERNET MASSÓ

En Climent Massó era tiet-avi de la Laia, ella ens ha aportat contactes amb altres persones, informació i fotografies relacionades amb en Climent que ampliarem en una altra biografia específica sobre ell en aquest web.

JOSEP ESTRADA

Gendre de la cunyada de Climent Massó, van tenir molta relació amb la família i van ser veïns amb la seva esposa.

³⁴ BELLÉS, Joan, webgrafia cit.